Eduskunnan sivistys- ja tiedejaosto

Ammatillinen aikuiskoulutus, nuorten ammatillinen koulutus; koulutuksen rahoitus ja rakenteiden uudistaminen sekä rakennemuutoksen tuomat haasteet aikuiskoulutukselle. HE 30/2015

TAMPEREEN SEUDUN AMMATTIOPISTO
PL 217, 33101 TAMPERE / p. 03 565 611 / www.tredu.fi

Tampereen seudun ammattiopisto ja ammatillisen koulutuksen johtaja Helena Koskinen kiittävät mahdollisuudesta oman lausunnon antamiseen Eduskunnan sivistys- ja tiedejaoston pyytämään asiakokonaisuuteen: ”Ammatillinen aikuiskoulutus, nuorten ammatillinen koulutus; koulutuksen rahoitus ja rakenteiden uudistaminen sekä rakennemuutoksen tuomat haasteet aikuiskoulutukselle.”

Hallituksen esityksessä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016

Ammatillisen koulutuksen on oltava mukana työ- ja elinkeinoelämässä tapahtuvissa muutoksissa. Muutokset tapahtuvat nopeasti, joten suurena haasteena on säilyttää osaaminen sillä tasolla, että toiminnan kilpailukyky säilyy. Myös yksilön osaaminen tulee olla riittävällä tasolla, jotta sillä on työmarkkina-arvoa. Jatko-opintokelpoisuuden säilyttäminen tukee yksilön työllistymistä muuttuvilla työmarkkinoilla.
Hallituksen esityksessä on todettu, että muutoksien avulla pyritään vahvistamaan ammatillisen koulutuksen roolia yhteiskunnassa. Tämän roolin korostaminen on erityisen tärkeää, koska se kuvaa jo nyt tapahtuvaa toimintaa. Koulutuksen järjestäjän vastuulla on tiivistää työelämäyhteistyötä, tarjota alueellisesti kattavaa koulutusta ja varmistaa osaavan työvoiman saanti. Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on merkittävä rooli myös syrjäytymisen ehkäisyssä, jota on toteutettu normaalin rahoituksen puitteissa. Tiedossa olevien leikkausten jälkeen tämä toiminta vaarantuu. Hitaammin opinnoissan edistyvien opiskelijoiden tarvitsema normaali tukiopetusmahdollisuus sekä muu tuki tulisi huomioida ja turvata sekä rahoitusta että vaikuttavuuden arviointia kehitettäessä.

Rahoituslähteiden moninaisuus on aiheuttanut merkittävän paljon hallinnollista työtä ja pirstaloittanut toimintaa hyvinkin pieniin osiin. Muutoksissa suurimpina asioina ovat nuorten ja aikuisten ammatillisen koulutuksen raja-aitojen postaminen siten, etttä rahoitus ja ohjaus sekä koulutustarjonta muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden. Ehdotus yhdestä järjestämisluvasta koko toiminnalle tukee tätä kokonaisuutta. Nämä selkeyttävät ja joustavoittavat toimintaa: koulutuksen järjestäjät antavat ammatillista koulutusta työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Koska suurin osa muutoksen kautta tapahtuvasta toiminnasta tehdään yhteistyössä työelämän kanssa, se edellyttää molemminpuolista sitoutumista reformin onnistumiseen. Osaamistarve-ennakointi sekä jatkuvat toiminnan laadun -arviointi tulevat olemaan entistä suuremmassa merkityksessä ammatillista koulutusta kehitettäessä.

Johtajuus ja esimiestyö ovat merkittävässä asemassa uudistusten läpi viemiseksi. Pedagogisen henkilöstön osaaminen ja rooli ovat yhtä suuressa muutoksessa kuin koko ammatillinen koulutus. Ammatillisen opettajan ohjaava rooli työelämän ja opetuksen rajapinnassa muuttuvat ja sen toimivuus korostuu. Pedagogisen henkilöstön ammattitaidon kehittämiseksi tulee mahdollistaa henkilöstön osallistuminen yhdessä työelämän kanssa osaamisen kehittämisen eri muotoihin. Ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat muutokset edellyttävät tarkastelua monissa koulutusjärjestelmän eri rajapinnoissa, kuten virkaehtosopimusjärjestelemässä. Tulee myös arvioida virkatehtäviä ja –nimikkeitä koskevan sääntelyn tarvetta. Myös valtionosuusjärjestelmien seuranta- ja ennakointijärjestelmän joustavoittamista edellytetään reformien tueksi.

Osa organisaatioista on reagoinut vapaaehtoiseen järjestäjäverkoston rakenteiden uudistamiseen, mutta valtakunnan tasolla uudistus ei ole edennyt odotetulla tavalla. Reformin myötä tulisikin riittävästi kannustaa kokonaisvaltaiseen rakenteiden tarkasteluun huomioiden alueelliset osaamis- ja kehittämistarpeet. Haasteita on erityisesti siinä, miten alueelliset tarpeet työvoiman saannissa turvataan myös reuna-alueiden osalta. Pienten paikkakuntien osaamistarpeen turvaaminen tulisi huomioida myös koko ammatillisen koulutuksen rahoitusta kehitettäessä esimerkiksi myöntämällä erillistä rahoitusta koulutusten järjestäjille, joilla on maakunnallisia toimipisteitä. Myös alueellisen tietämyksen hyödyntäminen kehittämistoiminnossa on tärkeää.

Ehdotukset:
Yhden järjestämisluvan -malli on toimiva. Järjestämisluvan sisältämiä rajoituksia tulee tarkastella kriittisesti, jotta ne eivät estäisi joustavaa ja nopeaa toimintaa työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin vastatessa. Ovatko kieli- ja paikkakuntarajoitteet enää tarpeellisia, kun koulutuksen järjestäjien toiminta-alueet ovat kasvaneet useiden kuntien alueelle rakennemuutoksen yhteydessä?

Opetushallituksen antamat tutkinnon perusteet antavat riittävän raamin opetustoiminnalle. Olemassa olevien tutkintojen määrää on arvioitava kriittisesti. Tutkinnon osien suorittamisen mahdollisuutta tulee tukea myös rahoitus- ja sääntelyjärjestelmää kehittämällä. Samalla on arvioitava opetussuunnitelman tarkoituksenmukaisuutta: tukeeko nykyinen opetussuunnitelma-periaate yksilöllisten opintopolkujen toteutumista. Lisäksi tarvitaan koko opetuksen järjestämiseksi tarvittavien asiakirjojen ja suunnitelmien arviointia.

Opiskelijiahallintojärjestelmien yhteensopivuutta on kehitettävä tukemaan joustavien opintopolkujen seurantaa ja mahdollisesti eri rahoitus- ja koulutusmuotojen seurannassa. Rahoitusratkaisuja tehtäessä opinnoissaan hitaammin edistyvien opiskelijoiden tarvitsema tuki ja ohjaus tulee turvata. Valma-koulutuksen mahdollisuuksien laajentamista maahanmuuttajien kotouttamiskoulutukseen tulisi arvioida.

Tutkinnon suorittaminen tutkinnonosittainen tulee huomioida myös rahoitusmekanismien ja -mallien muutoksessa. Rahoituksen ja toiminnan seuranta- ja ennakointijärjestelmien rakentaminen tulisi yhtenäistää ja yksinkertaistaa. Erilaisten erillisten ja yksittäisten pienten rahoitusten kokoaminen isommiksi kokonaisuuksiksi mahdollistaa joustavamman ja paremman tarvelähtöisen toteutuksen.

Nykyinen kahden laskentapäivän malli ei tue joustavien opintomallien rakentamista ja resurssien turvaamista. Rahoituksen perustana tulee olla suunniteltu opiskelijavuosiperiaate. Samalla tulisi varmistaa lyhytkestoisen tutkintoon johtamattoman lisäkoulutuksen (muu lisäkoulutus) resurssit.

Laaja-alaisten maakunnallisten ammatillisen koulutuksen järjestäjien rahoituksessa huomioitava erityisesti reuna-alueiden yritysten osaavan työvoiman saatavuuden tukeminen.

Opintoihin hakeutuminen opintopolku-palvelujen kautta on kannatettavaa. Järjestelmää tulee kehittää entisestä asiakaslähtöisemmäksi. Opintopolkujen palvelua on tarkasteltava myös koulutuksen järjestäjien näkökulmasta siten, että eri opintopolkuvaihtoehdot on järjestelmässä käyttäjäystävällisesti saavutettavissa (mm. ammattilukio, kaksoitutkinnot).

Tutkintojärjestelmän yhdenmukaistamisessa tulee huomioida yhteisten tutkinnon osien suorittamisen pakollisuus/vapaaehtoisuus vs. jatko-opintokelpoisuus (aikuisopiskelijat) Kaikki tarvittavat tutkintotodistukset tulisi voida allekirjoittaa virkavastuulla toimiva rehtori.

Tutkintotoimikuntien toiminnan laatu, toimintatavat sekä toimintaperiaatteet tulee yhdenmukaistaa (mm. osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen).

Toisen asteen ja korkea-asteen opintojen tunnustamismekanismeja tulee kehittää. Näin saataisiin lyhennettyä myös kokonaisopiskeluaikaa.

Osaamisennakoinnin tehokkuutta kehitettävä sekä valtakunnallisesti että erityisesti alueellisen tarpeen arvioimiseksi. Myös opetushenkilöstön osaamisen kehittämisen valtakunnallista ohjausta ja rahoitusta tulisi yhdenmukaistaa ja selkeyttää.

Tampereen seudun ammattiopisto kiittää Opetus- ja kulttuuriministeriötä sen lähettämästä lausuntopyynnöstä, ja on valmis myös tulevaisuudessa tukemaan hallituksen ponnisteluja ammatillisen koulutuksen uudistamisessa sekä kehittämään ammatillista koulutusta tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tampereella 15.10.2015

Helena Koskinen, ammatillisen koulutuksen johtaja
Tampereen seudun ammattiopisto
Tampereen kaupunki
Ajokinkuja 6, 33101 Tampere
helena.koskinen@tampere.fi
0400 236 990